Neuvotteleva virkamies Outi Äyräs-Blumberg
Sosiaalineuvos Satu Karppanen

Eduskunnan perustuslakivaliokunta pyytää kirjallista lisäselvitystä.

Asia: HE 113/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta
https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+113/2025

Lisäselvitystä pyydetään **1)** eri teknologisten ratkaisujen käytön porrastuksesta ja tällaisen porrastuksen säädösperusteisesta vahvistamisesta sekä siitä, voidaanko erilaisia teknologisia ratkaisuja eritellä niiden perusoikeuksiin puuttuvuuden perusteella. Lisäselvitystä pyydetään myös siitä, **2)** millä tavoin itsemääräämisoikeus otetaan huomioon asiakassuunnitelman laatimisessa ja palveluiden suunnittelussa. Lisäselvitystä pyydetään lisäksi **3)** sääntelyn soveltamisalasta ja sen tarkemmasta erittelystä.

Vastaus:

1) **Lisäselvitys eri teknologisten ratkaisujen käytön porrastuksesta ja tällaisen porrastuksen säädösperusteisesta vahvistamisesta sekä siitä, voidaanko erilaisia teknologisia ratkaisuja eritellä niiden perusoikeuksiin puuttuvuuden perusteella.**

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että teknologisia ratkaisuja on sosiaalihuollon palveluissa käytössä jo nyt laajasti. Teknologia hyödyntämistä sosiaalihuollon palveluissa käsitellään hallituksen esityksessä kappaleessa 2.2.

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että teknologisia ratkaisuja on mahdollista luokitella/arvioida sen perusteella, miten teknologisen ratkaisun käyttö rajoittaa perusoikeuksia tai muutoin vaikuttaa perusoikeuksien toteutumiseen. Täydellisen arvion tekeminen on kuitenkin haastavaa, koska ministeriössä ei ole tietoa kaikista sosiaalihuollon palveluissa käytössä olevista ratkaisuista, minkä lisäksi ratkaisut kehittyvät nopeasti. Osa käytettävistä teknologioista on sellaisia, että niillä on vain vähäisiä vaikutuksia asiakkaan oikeuksiin, esimerkiksi liikkeeseen reagoiva automaattivalaistus tai turvaliesi. Osa teknologioista on sellaisia, että niillä voidaan tukea henkilökunnan tekemää työtä, mutta myös osin korvata sitä. Tällainen on esimerkiksi lääkeannosjakelu. Tällöin arvioitavaksi tulee, toteutuuko asiakkaan oikeus inhimilliseen kohtaamiseen ja henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen. Osa teknologioista on sellaisia, että niillä on vaikutusta asiakkaan yksityiselämän, mukaan lukien henkilötietojen, suojaan. Tällaisia ovat esimerkiksi hoivakamerat, turvamatot, turvarannekkeet ja etäpalvelut, ja näille yhteistä on, että ne reagoivat asiakkaan toimintaan ja avaavat jollain tavalla yhteyden ammattihenkilöön. Näille ratkaisuille yhteistä on myös se, että niissä tai niiden yhteydessä voidaan käsitellä asiakastietoja. Samaan aikaan näillä kaikilla edellä mainituilla teknologioilla ratkaisuilla on kuitenkin tarkoitus suojella asiakkaan oikeutta elämään ja oikeutta riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Teknologisiin ratkaisuihin kohdistuvan sääntelyn tuleekin olla sillä tavalla mahdollistavaa, että se ottaa huomioon teknologian kehittymisen, mutta sillä tavalla tiukkaa, että se huomioi sosiaalihuollon asiakkaiden perusoikeudet täysimääräisesti.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että ehdotetussa 47 §:n 2 momentissa on jo nyt huomioitu esimerkiksi se, että jos teknologinen ratkaisu havainnoi asiakkaan kuvaa, ääntä, liikettä tai elintoimintoja hänen kotonaan tai henkilökohtaisessa asuinhuoneistossaan, tulee ratkaisun käytön olla välttämätöntä asiakkaan hoidon ja huolenpidon turvaamiseksi. Lisäksi edellytyksenä on pykälän 3 momentin 2 kohdassa, että ratkaisun käyttöönotossa on huolehdittava siitä, että teknologinen ratkaisu ei puutu asiakkaan eikä muun henkilön yksityiselämän suojaan enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä

edellyttää. Yksityiselämän suoja kattaa myös henkilötietojen suojan (esim. PeVL 37/2013 vp, s. 2/I). Kyse on viime kädessä perusoikeuksien välisestä punninnasta. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 54/2014 vp, s. 2/II, PeVL 10/2014 vp, s. 4/II).

Ministeriö arvioi kuitenkin, että ehdotettavaa sääntelyä voisi olla mahdollista vielä täsmentää esimerkiksi siten, että 47 §:n 2 momenttiin lisättäisiin teknologiaa tarkentava kuvaus. Momentin soveltamisala on tarkoitus rajata ratkaisuihin, joilla käytännössä voidaan avata yhteys ammattilaiseen. Yhteyden avaamisella tarkoitetaan esimerkiksi hälytystä, joka menee ammattilaiselle ja jonka perusteella ammattilainen voi tarkistaa asiakkaan hyvinvoinnin. Lisäksi näissä ratkaisuissa tai niiden yhteydessä tyypillisesti käsitellään asiakastietoja. Sen sijaan momentissa ei tarkoiteta ratkaisuja, jotka ainoastaan esimerkiksi sytyttävät valon liikkeen perusteella tai jotka muutenkaan eivät puutu asiakkaan oikeuksiin.

Esityksessä on lisäksi ehdotettu asiakkaan palvelussa käytettävää teknologiaa rajattavaksi siten, että sillä ei voida puuttua asiakkaan eikä muun henkilön yksityiselämän, mukaan lukien henkilötietojen, suojaan enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä edellyttää. Arvioita tehtäessä siten punnittaisiin eri oikeuksien, kuten oikeuden huolenpitoon ja riittäviin palveluihin suhdetta yksityiselämän suojaan, asiakkaan edun näkökulmasta. Asiakastietojen käsittelyyn sovellettaisiin asiakastietolakia.

Koska teknologisilla ratkaisuilla voi olla erilaisia vaikutuksia käyttötavasta ja asiakkaan tarpeista riippuen, on käsillä olevassa esityksessä päädytty ehdottamaan asiakkaan oikeuksien turvaamista yksilöllisen asiakasprosessin yhteydessä. Samalla mahdollistetaan asiakkaan oman mielipiteen ja näkemyksen huomioon ottaminen osana prosessia. Asiakkaalla on siten mahdollisuus myös kertoa, miten hän suhtautuu teknologiaan omissa palveluissaan ja mikäli hän esimerkiksi toivoisi jotain tiettyjä teknologia-avusteisia palveluja, kuten turvaranneketta tai lääkehoitoa tukevia ratkaisuja.

Teknologisilla ratkaisuilla voidaan myös osin korvata henkilökunnan tekemään työtä, jolloin arvioitavaksi tulee, toteutuuko asiakkaan oikeus inhimilliseen kohtaamiseen ja henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen. Myös tämän oikeuden toteutuminen on esitetty säädettäväksi teknologisten ratkaisujen käytön edellytykseksi. Käyttöön voidaan myös valikoida ensisijaisesti teknologioita, jotka eivät kohdistu välittömään asiakastyöhön. Esimerkiksi koneellinen lääkkeiden annosjakelu vähentää henkilöstön lääkkeiden jakamiseen käytettävää aikaan. Myöskään asiakkaan turvallisuutta öiseen aikaan varmistavan teknologian vaikutukset eivät pääosin rajaa tätä oikeutta.

Teknisen valvonnan toteuttamiseen on myös kytketty rajauksia, joilla asiakkaiden oikeuksia turvataan. Valvonta tulee rajoittaa ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään ja sen on oltava oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Asiakastietojen käsittelyyn sovelletaan asiakastietolakia.

2) Lisäselvitys siitä, millä tavoin itsemääräämisoikeus otetaan huomioon asiakassuunnitelman laatimisessa ja palveluiden suunnittelussa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että hallituksen esityksessä luvussa 2 Nykytila ja sen arviointi on selostettu laajasti sosiaalihuollon lainsäädäntötaustaa sekä eri sosiaalihuollon palvelujen kokonaisuutta.

Asiakkaan itsemääräämisoikeuden toteutumista sosiaalihuollon palveluissa on lainsäädännöllä tuettu monin tavoin. Sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000) tarkoituksena on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Asiakaslaki on sosiaalihuollon yleislaki ja sitä sovelletaan kaikkiin sosiaalihuoltolain tarkoittamiin sosiaalipalveluihin. Lain 7 §:n mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, kuntoutus- tai muu vastaava suunnitelma, jollei kyseessä ole tilapäinen neuvonta ja ohjaus tai jollei suunnitelman laatiminen muutoin ole ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteisymmärryksessä asiakkaan kanssa sekä erityistilanteissa ja alaikäisen asiakkaan kohdalla asiakkaan ja hänen laillisen edustajansa taikka asiakkaan ja hänen omaisensa tai muun läheisensä kanssa. Lain 8 §:ssä säädetään asiakkaan itsemääräämisoikeudesta ja osallistumisesta. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Asiakaslaissa on myös säädetty itsemääräämisoikeudesta erityistilanteissa (9 §) sekä alaikäisen asiakkaan asemasta (10 §). Lain 9 §:n mukaan, jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa. Lain 10 §:n mukaan alaikäisen asiakkaan toivomukset ja mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa edellyttämällä tavalla. Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa, jotka koskevat alaikäistä, on ensisijaisesti otettava huomioon alaikäisen etu.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) edellyttää, että palvelutarpeen arviointi (36 §) tehdään yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle on selvitettävä hänen yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen. Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toivomuksensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa.

Sosiaalihuoltolain 37 §:ssä säädetään, että palvelutarpeen arvioinnin tulee sisältää asiakkaan tilannetta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarvetta koskevan yhteenvedon lisäksi muun muassa asiakkaan mielipide ja näkemys palvelutarpeestaan, ellei palvelutarpeen arvioimiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa ole ilmeistä estettä.

Asiakassuunnitelman (39 §) tulee sisältää muun muassa asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa asiakkaan arvio ja ammatillinen arvio tuen tarpeesta, asiakkaan arvio ja ammatillinen arvio tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä, asiakkaan ja työntekijän arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista, asiakkaan ja työntekijän yhdessä asettamat tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään sekä asiakkaan ehdotus sellaisesta palveluiden tuottamis- ja toteuttamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata hänen tarpeisiinsa.

Iäkkään henkilön asiakasprosessissa noudatetaan vanhuspalvelulakia (980/2012), jonka mukaan hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsenäistä suoriutumistaan tukevien palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa (15 §). Asiakassuunnitelmassa (16 §) on määriteltävä iäkkään

henkilön toimintakykyä koskevan arvion perusteella, millainen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kokonaisuus tarvitaan hänen hyvinvointinsa, terveytensä, toimintakykynsä ja itsenäisen suoriutumisensa tukemiseksi sekä hänen hyvän hoitonsa turvaamiseksi. Iäkkään henkilön hoitoa ja huolenpitoa sekä toimintakyvyn ylläpitämistä turvaavat palvelut on suunniteltava niin, että ne vastaavat määrältään, sisällöltään ja ajoitukseltaan hänen tarpeitaan. Iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä, omatyöntekijänsä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa on neuvoteltava vaihtoehdoista kokonaisuuden muodostamiseksi. Iäkkään henkilön näkemykset vaihtoehdoista on kirjattava suunnitelmaan.

Vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden tukemisesta säädetään vammaispalvelulaissa (675/2023). Lain 3 §:n mukaan vammaisen henkilön osallisuutta on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla. Vammaista henkilöä on tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa. Vammaisen lapsen osallisuuden tukemiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Vammaispalvelulain 4 §:ssä viitataan palvelutarpeen ja asiakassuunnitelman tekemisen osalta sosiaalihuoltolain 36, 37 ja 39 §:ään.

Lastensuojelulain (417/2007) 4 §:ssä säädetään lastensuojelun keskeisistä periaatteista. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lain 5 §:ssä säädetään lapsen ja nuoren mielipiteestä ja toivomuksista. Lapselle on hänen ikäänsä ja kehitystasoaan vastaavalla tavalla turvattava oikeus saada tietoa häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja mahdollisuus esittää siinä mielipiteensä. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa, lasta tai nuorta koskevaa päätöstä tehtäessä ja lastensuojelua toteutettaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsen tai nuoren mielipiteisiin ja toivomuksiin. Lain 4 luvussa säädetään lapsen osallisuudesta. Lain 20 §:n mukaan lastensuojelua toteutettaessa on selvitettävä lapsen toivomukset ja mielipide sekä otettava ne huomioon lapsen iän ja kehitystason edellyttämällä tavalla. Lain 30 §:ssä säädetään asiakassuunnitelmasta. Lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on tehtävä asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että vaikka sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuus on pirstaleinen, on asiakkaan itsemääräämisoikeudella kaikkien sosiaalihuollon palvelujen suunnittelussa keskeinen merkitys. Lähtökohtana palveluiden suunnittelussa on asiakkaan osallisuus ja kuuleminen. Asiakas osallistuu aktiivisesti omien palveluidensa suunnitteluun, eli hän ei ole vain passiivisena tiedon kohteena. Asiakassuunnitelmaan kirjataan asiakkaan tai hänen edustajansa näkemykset. Mahdolliset erimielisyydet palvelujen toteuttamisen tavasta kirjataan asiakassuunnitelmaan. On huomioitava, että sosiaalihuollon palvelut perustuvat lähtökohtaisesti vapaaehtoisuuteen; asiakkaalla on esimerkiksi oikeus kieltäytyä hänelle tarjotuista palveluista. Asiakkaalla ei kuitenkaan ole oikeutta mihinkään tiettyyn palveluun tai sen toteuttamistapaan, vaan palvelut ja niiden suunnittelu ja myöntäminen perustuvat lainsäädäntöön ja ammattilaisen tekemään tarveharkintaan. Ammattilaisen tulee joka tapauksessa varmistaa, että asiakkaan hyvinvointi ja turvallisuus eivät vaarannu. Asiakasprosessissa on siis tavoitteena löytää ratkaisu, joka mahdollisimman hyvin vastaa asiakkaan toiveita ja näkemyksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että teknologisten ratkaisujen käyttäminen sosiaalihuollossa ei ole oma palvelukokonaisuutensa, vaan ratkaisuja käytetään osana palvelun toteuttamista. Esimerkiksi kotihoidon asiakkaalle voidaan tarjota etäkotihoidon käyntejä asiakkaan kotona tapahtuvien fyysisten kotikäyntien lisäksi ja täydentämään niitä. Jos asiakas vastustaa etäkotihoidon käyntejä, tulee

ammattilaisen tarkkaan harkita, soveltuvatko etäkotihoidon käynnit kuitenkin asiakkaan palveluun. Asiakkaan mielipide tulee kirjata asiakassuunnitelmaan. On myös huomionarvoista, että osa asiakkaista saattaa nimenomaan toivoa teknologia-avusteisia tai etänä toteutettuja palveluja. Tämän mielipiteen ilmaisu ja huomioonotto turvataan nykyisessä asiakasprosessissa.

Asiakkaan suostumuksen pyytäminen sosiaalihuollon palvelujen toteuttamisessa voi olla ongelmallinen. Hallituksen esityksessä luvussa 2.6 on käsitelty suostumuksen merkitystä teknologian hyödyntämisessä.

3) Lisäselvitys sääntelyn soveltamisalasta ja sen tarkemmasta erittelystä.

Ehdotettavaa 47 §:ää sovelletaan kaikkiin sosiaalihuollon palveluihin, koska sosiaalihuoltolaki on luonteeltaan sosiaalihuollon yleislaki. Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on järjestettävä sen sisältöisenä ja siinä laajuudessa kuin sosiaalihuoltolaissa tai muussa laissa säädetään:

1. sosiaalityötä;
2. sosiaaliohjausta;
3. sosiaalista kuntoutusta;
4. palvelua taloudellisen toimintakyvyn edistämiseksi; (9.12.2022/1024)
5. perhetyötä;
6. lapsiperheen kotipalvelua;
7. tukipalveluja;
8. kotihoitoa;
9. tilapäistä asumista;
10. perheryhmäkotitoimintaa; (14.4.2023/682)
11. tuettua asumista;
12. yhteisöllistä asumista;
13. ympärivuorokautista palveluasumista;
14. laitospalveluja;
15. liikkumista tukevia palveluja;
16. päihde- ja riippuvuustyötä;
17. päihde- ja riippuvuustyön erityisiä palveluja;
18. päiväkeskuspalvelua päihdetyön erityisenä palveluna;
19. mielenterveystyötä;
20. mielenterveystyön palveluja;
21. kasvatus- ja perheneuvontaa;
22. lapsen ja vanhemman välisten tapaamisten valvontaa;
23. omaistaan ja läheistään hoitavan henkilön vapaata;
24. opiskeluhuollon kuraattoripalveluja.

Hyvinvointialue voi lisäksi järjestää muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja 11 §:n mukaisiin tarpeisiin vastaavia sosiaalipalveluja.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvina sosiaalipalveluina on huolehdittava myös kehitysvammaisten erityishuollosta, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, toimeentulotuen antamisesta hyvinvointialueen alueella oleskelevalle henkilölle, sosiaalisen luoton myöntämisestä hyvinvointialueen asukkaille, kuntouttavasta työtoiminnasta, omaishoidon tuen, perhehoidon, lasten ja nuorten huollon, lastensuojelun, adoptioneuvonnan, perheasioiden sovittelun,

lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen vahvistamiseen ja ratkaisemiseen liittyvien tehtävien sekä päätösten täytäntöönpanossa toimitettavaan sovitteluun kuuluvien toimenpiteiden ja lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan asian tuomioistuinsovitteluun kuuluvien asiantuntijapalveluiden sekä isyyden ja äitiyden selvittämiseen ja vahvistamiseen liittyvien tehtävien järjestämisestä sen mukaan kuin niistä lisäksi erikseen säädetään:

1. vammaispalvelulaissa (675/2023); (14.4.2023/677)
2. kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa (519/1977);
3. toimeentulotuesta annetussa laissa;
4. sosiaalisesta luototuksesta annetussa laissa (1133/2002);
5. kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001);
6. omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005);
7. lastensuojelulaissa (417/2007);
8. adoptiolaissa (22/2012);
9. avioliittolaissa (234/1929);
10. lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (361/1983);
11. vanhemmuuslaissa (775/2022);
12. lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975);
13. lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annetussa laissa (619/1996);
14. perhehoitolaissa (263/2015).

Ministeriö toteaa, että ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista arvioida missä sosiaalihuoltolain 14 §:n mukaisissa palveluissa voisi olla mahdollista hyödyntää teknologisia ratkaisuja. Kaikissa sosiaalihuollon palveluissa ei vielä ole käytössä 47 §:ssä tarkoitettuja teknologisia ratkaisuja eikä kaikkiin palveluihin sellaisia välttämättä tulekaan. Ehdotettu 47 § soveltuisi kuitenkin kaikkiin edellä mainittuihin sosiaalihuollon palveluihin. Pykälässä lähtökohtana on teknologisen ratkaisun soveltuvuus asiakkaan palveluun ja että se vastaa asiakkaan tarpeisiin; asiakkaan palvelussa ei siis ole mahdollista ottaa käyttöön mitä vain teknologisia ratkaisuja. Edellytyksenä on myös, että teknologisen ratkaisun soveltuvuus arvioidaan osana asiakasprosessia. Pykälässä olisi myös, kuten edellä lausunnossa kerrottu, asiakkaan perusoikeuksia suojaavat elementit.

Ehdotettavaa 48 §:ää sovelletaan kaikkiin sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisiin tiloihin. Pykälässä tarkoitettua teknistä valvontaa ei kuitenkaan saa toteuttaa asiakkaan kodissa, henkilökohtaisessa asuinhuoneistossa tai saniteettitiloissa eikä muissa tiloissa, joiden katsotaan kuuluvan kotirauhan piiriin. Sosiaalihuoltolain 3 §:n mukaan toimintayksiköllä tarkoitetaan julkisen tai yksityisen palveluntuottajan ylläpitämää toiminnallista kokonaisuutta, joka toteuttaa sosiaalipalveluja palveluntuottajan tiloissa tai asiakkaan kotona. Asiakkaan koti ja henkilökohtainen asuinhuoneisto rajautuvat siis pois pykälän soveltamisalasta, sillä ne kuuluvat kotirauhan suojan piiriin.

Sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisiä tiloja ei ole lainsäädännössä määritelty. Käytännössä tällaiset tilat ovat sellaisia, joissa voi liikkua toimintayksikön asiakkaiden ja ammattilaisten lisäksi heidän omaisiaan ja läheisiään sekä henkilökuntaa esimerkiksi kiinteistönhuoltoon tai tarkastus- ja valvontatehtäviin liittyvissä tehtävissä. Toimintayksiköiden yhteisiä tiloja voivat olla esimerkiksi ruokailutilat ja oleskelutilat, käytävät sekä piha-alue. Käytännössä nämä tilat ovat sellaisia, ettei asukas voi rajoittaa esimerkiksi työntekijöiden, muiden asukkaiden tai asukkaiden omaisten liikkumista näissä tiloissa. Yhteiset tilat kuuluvat yksityiselämän suojan piiriin, mutta ne ovat yhteisessä käytössä, eikä asukkailla ole niihin itsenäistä

määräysvaltaa, joten tilat ovat luonteeltaan sellaisia, että kaikkien tiloissa olevien oikeudet tulee pystyä turvaamaan ja huomioimaan.

Ehdotettavaa sosiaalihuoltolain 39 §:ää eli hyvinvointialueen arviointivelvollisuutta sovelletaan kaikkiin sosiaalihuollon palveluihin, lukuun ottamatta lastensuojelun palveluja. Lastensuojelulain 30 §:ssä säädetään asiakassuunnitelmasta eikä pykälässä viitata sosiaalihuoltolain 39 §:ään. Lastensuojelulain asiakkaana olevalle asiakkaalle tehdään siis asiakassuunnitelma 30 §:n mukaisesti. Arviointivelvollisuuden soveltumista lastensuojelulain mukaiseen asiakasprosessiin voidaan arvioida lastensuojelulain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Vammaispalvelulain palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa koskevassa 4 §:ssä viitataan sosiaalihuoltolain 39 §:ään. Arviointivelvollisuus koskee siten myös vammaispalvelulain mukaista asiakasprosessia. Vanhuspalvelulain 16 §:ssä säädetään asiakassuunnitelmasta ja pykälään ehdotetaan vastaavaa muutosta kuin sosiaalihuoltolain 39 §:ään. Näin arviointivelvollisuus toteutuisi myös osana vanhuspalvelulaissa säädettyä asiakasprosessia.